

สถานการณ์และการดำเนินงานผู้สูงวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน

อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

วชิราพร เกิดสุข ประทีป ช่วยเกิด และ วิเชียร เกิดสุข

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1. ข้อมูลทั่วไป

ตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอบ้านไผ่ อยู่ห่างจากจังหวัดขอนแก่น 61 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากอำเภอบ้านไผ่ 17 กิโลเมตร โดยใช้เส้นทางสายอำเภอบ้านไผ่ – อำเภอนองสองห้อง (ถนนทางหลวงหมายเลข 2301) ตำบลบ้านลานมีพื้นที่ทั้งหมด 40,757 ไร่ หรือคิดเป็น 65.21 ตารางกิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ของตำบลบ้านลานมีสภาพพื้นที่เป็นที่ดอนสลับพื้นที่ราบลุ่มและมีลำห้วยหนองน้ำกระจายอยู่ทั่วตำบล จุดสูงสุดของตำบลอยู่ที่ระดับ 228 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ระดับสูงต่ำของพื้นที่จากทิศตะวันออกสู่ตะวันตกมีลำห้วยสายหลักอยู่ 4 สาย ได้แก่ ลำห้วยวังข่า ลำห้วยภูเหล็ก ลำห้วยกุดเชือก ลำห้วยหนองโน มีแหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ สระหนองบัว สระหนองใหญ่จำปาแดง สระหนองผักหลอด เป็นต้น ลักษณะของดินเป็นร่วนปนทราย ลักษณะดินมีความอุดมสมบูรณ์ ระบายน้ำได้ดี จึงใช้ปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย และพืชสวนครัวต่าง ๆ แต่กระนั้นในบางพื้นที่ก็พบว่า มีดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นดินที่มีปัญหา ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ ได้แก่ ดินเค็ม

แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ทุกหมู่บ้านในเขตตำบลบ้านลานจะใช้น้ำประปาหมู่บ้านเป็นระบบประปาบาดาล จำนวน 32 แห่ง และประปาผิวดิน 1 แห่ง (ไม่มีกรอง) มีบ่อบาดาลทั้งหมด 14 บ่อ จะมีปัญหาเรื่องน้ำอุปโภคบริโภคเฉพาะในหมู่บ้านใหญ่ๆ เช่น บ้านขามป้อม บ้านลาน บ้านสร้างแป้น และบ้านกุดเชือก แหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตร มีแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตรสำคัญและมีน้ำตลอดปี ได้แก่ สระหนองใหญ่จำปาแดง สระหนองผักหลอด สระหนองบัว สระหนองตานา มีระบบชลประทานขนาดเล็ก 4 แห่ง และมีลำห้วยแยกแตกแขนงไปตามพื้นที่ของตำบล แต่ปัจจุบันมีสภาพตื้นเขิน ไม่สามารถที่จะเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้ตลอดปี มีฝายทั้งหมด 26 แห่ง ถนนน้ำล้นผ่าน 5 แห่ง ลักษณะของไม้และป่าไม้ เป็นป่าผลัดใบ ประเภทป่าเบญจพรรณ มีลักษณะโดยทั่วไปเป็นป่าโปร่งประกอบด้วยต้นไม้ขนาดกลางเป็นส่วนมาก พื้นที่ป่าไม่รกทึบมีไม้ไผ่ชนิดต่าง ๆ ขึ้นอยู่มาก ในฤดูแล้งต้นไม้ทั้งหมดจะพากันผลัดใบและมีไฟป่าไหม้อยู่ทั้งปี มีพันธุ์ไม้ขึ้นคละกันมากชนิด

หมู่บ้านในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาน จำนวนทั้งสิ้น 16 หมู่บ้าน มีดังนี้คือ หมู่ที่ 1 บ้านสร้างแป้น หมู่ที่ 2 บ้านผักหวาน หมู่ที่ 3 บ้านดอนนาแพง หมู่ที่ 4 บ้านลาน หมู่ที่ 5 บ้านลาน หมู่ที่ 6 บ้านลาน หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 8 บ้านดอนเงิน หมู่ที่ 9 บ้านขามป้อม หมู่ที่ 10 บ้านกุดเชือก หมู่ที่ 11 บ้านกุดเชือก หมู่ที่ 12 บ้านสร้างแป้น หมู่ที่ 13 บ้านหนองค้อ หมู่ที่ 14 บ้านโนนสะอาด หมู่ที่ 15 บ้านวังแสง และ หมู่ที่ 16 บ้านห้วยนา ทั้งนี้ตำบลบ้านลานตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมในหลายด้าน เช่น การคมนาคมที่สะดวก มีปัจจัยที่เหมาะสมในการเพาะปลูก ประชาชนมีการรวมกลุ่มและมีความสามัคคีในชุมชน มีการดำเนินกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น และมีกิจกรรมด้านกีฬาและนันทนาการที่ต่อเนื่องตลอดทั้งปี

2. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

ตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 2 แห่ง คือ 1) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านลาน ตั้งอยู่ที่บ้านลาน หมู่ที่ 5 มีเจ้าหน้าที่ 5 คน 2) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสร้างแป้น ตั้งอยู่ที่บ้านสร้างแป้น หมู่ที่ 1 มีเจ้าหน้าที่ 2 คน มีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน จำนวน 16 แห่ง และมีคลินิกเอกชน จำนวน 2 แห่ง ตั้งอยู่ที่บ้านลาน ม.6

การเกษตร ราษฎรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 ประกอบอาชีพทำการเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนาข้าว มันสำปะหลัง และ อ้อย ที่เหลือประกอบอาชีพส่วนตัวและรับจ้าง และเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริม การประมง ราษฎรส่วนใหญ่ใช้ลำห้วยคูคลอง หนอง บึง สาธารณประโยชน์ ในการจับสัตว์น้ำ เพื่อบริโภค การปศุสัตว์ ตำบลบ้านลาน มีการปศุสัตว์ คือ การเลี้ยงโค กระบือ และการ เลี้ยงสุกร การบริการ มีบริการรถแวนไทยที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านลาน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านสร้างแป้น ตั้งอยู่ที่บ้านสร้างแป้น หมู่ที่ 12 มีบริการร้านทำผม/เสริมสวย ในพื้นที่ 3 แห่ง มีโรงสีข้าวขนาดใหญ่ในพื้นที่ 1 แห่ง และมีโรงสีข้าวขนาดเล็กในพื้นที่ 15 แห่ง การท่องเที่ยว ตำบลบ้านลานมีการท่องเที่ยว คือ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง วัดมัจฉิม วิทยาราม สำนักสงฆ์หินลาดอ่างศิลาธรรมสถาน มีอุตสาหกรรม คือ ฟาร์มหมู 1 แห่ง โรงตากกากเปียก 1 แห่ง ลานรับซื้อมัน สำปะหลังและอ้อย 6 แห่ง โรงสีข้าวไฟฟ้า 1 แห่ง การพาณิชย์/กลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มส่งเสริมอาชีพเลี้ยงโค กลุ่ม ออมทรัพย์ กลุ่มเลี้ยงหมอนไหม กลุ่มทำขนม กลุ่มธนาคารหมู่บ้าน และกลุ่มน้ำดื่มชุมชน

3. ประชากร

ประชากรตำบลบ้านลาน ในปี พ.ศ. 2559 มีบ้านปกติ (บ้านเรือน) จำนวน 2,431 ครัวเรือน มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 8,856 คน ในปี พ.ศ. 2561 และ 2562 มีบ้านปกติลดลง เหลือ 1,822 ครัวเรือน มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 6,397 คน ในปี พ.ศ. 2563 จำนวนประชากรเพิ่มเป็น 8,865 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนบ้านปกติและประชากร ในปี พ.ศ.2559 ถึง ปี พ.ศ. 2563

ปีพ.ศ.	บ้านปกติ	ชาย	หญิง	รวม
2559	2,431	4,382	4,474	8,856
2561	1,822	3,062	3335	6,397
2562	1,822	3,061	3336	6,397
2563	1,822	4,391	4,474	8,865

4. ผู้สูงอายุในพื้นที่

สถิติผู้สูงอายุของ ปี พ.ศ.2562 ประเทศไทยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 66,558,935 คน จำนวนประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 11,136,059 คน คิดเป็นร้อยละ 16.73 ของประชากรทั้งประเทศ สถิติผู้สูงอายุของ ปี พ.ศ.2563 ประเทศไทยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 66,186,727 คน จำนวนประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 11,627,130 คน คิดเป็นร้อยละ 17.57 ของประชากรทั้งประเทศ

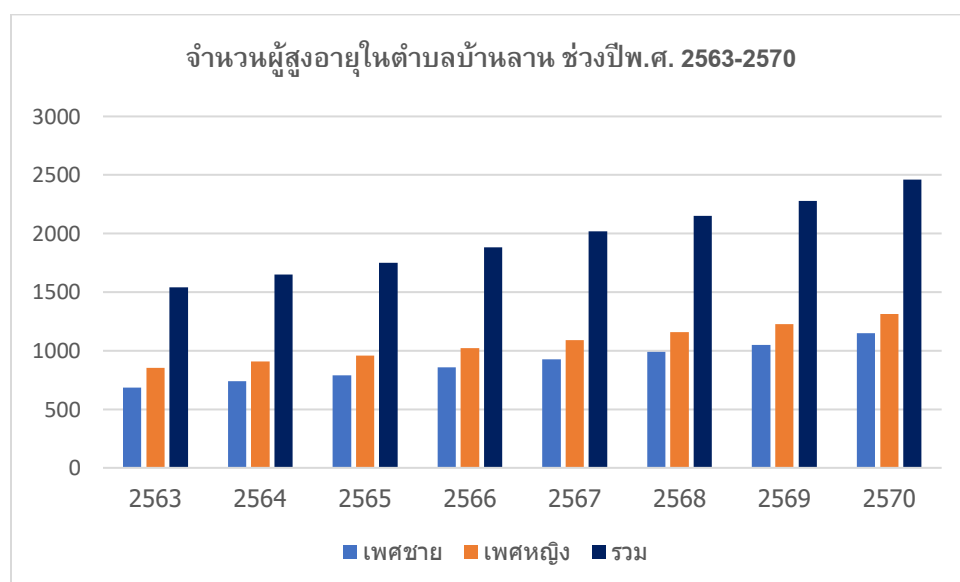
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 จังหวัดขอนแก่น มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,802,872 คน จำนวนประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 312,933 คน คิดเป็นร้อยละ 17.36 ของประชากรทั้งจังหวัด ปี พ.ศ.2563 จังหวัดขอนแก่น มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,794,531 คน จำนวนประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 325,927 คน คิดเป็นร้อยละ 18.16 ของประชากรทั้งจังหวัด

สถิติผู้สูงอายุ ณ 28 กพ. 2562 จังหวัดขอนแก่น มีจำนวนผู้สูงอายุ 305,684 คน คิดเป็นร้อยละ 16.96 ของประชากรทั้งจังหวัด (เป็นเพศชายและเพศหญิง จำนวน 139,388 และ 166,296 คน) อำเภอบ้านไผ่ มีจำนวนผู้สูงอายุ 11,365 คน คิดเป็นร้อยละ 0.63 ของประชากรทั้งจังหวัด (เป็นเพศชายและเพศหญิง จำนวน 5,243 และ 6,122 คน) ตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านไผ่ มีจำนวนผู้สูงอายุ 1,460 คน คิดเป็นร้อยละ 0.081 ของประชากรทั้งจังหวัด (เป็นเพศชายและเพศหญิง จำนวน 642 และ 818 คน)

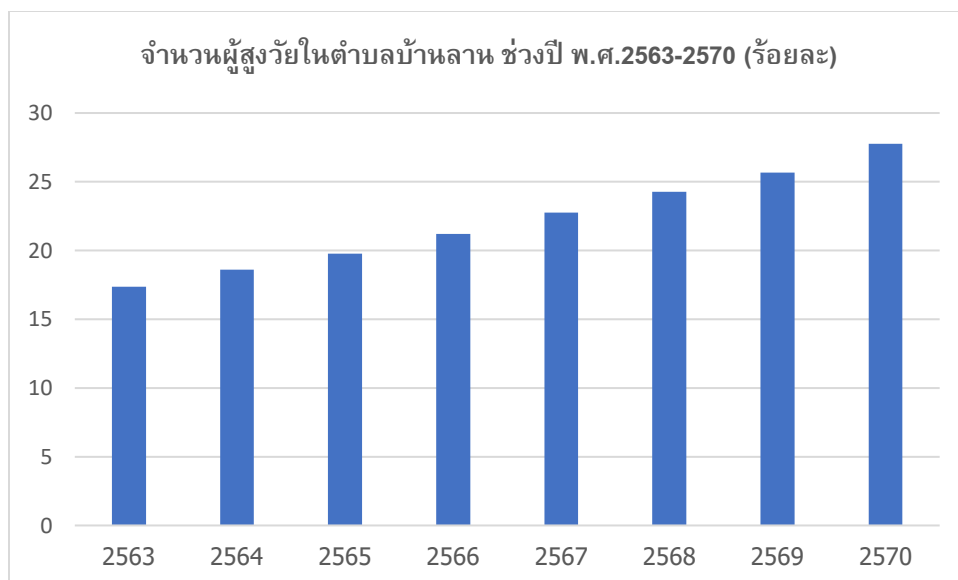
กลุ่มผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กล่าวคือ 1. ผู้ป่วยติดเตียง 2. ผู้สูงอายุติดบ้าน และ 3. ผู้สูงอายุติดสังคม กล่าวคือ **ผู้ป่วยติดเตียงและผู้สูงอายุติดบ้าน** การดูแลผู้ป่วยติดเตียงและผู้สูงอายุติดบ้านของตำบลบ้านลาน มีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส (long term care center) ดูแลและช่วยเหลือ ทั้งตำบลมีผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ

ที่มีภาวะพึ่งพิง (Care Giver) จำนวน 25 คน และผู้จัดการระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุข (Care Manager) มีผู้จัดการ 9 คน และอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านตำบลบ้านลาน จำนวน 47 คน ซึ่งกระจายตัวในทุกหมู่บ้าน ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สปสท และพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ **ผู้สูงวัยติดสังคม** เป็นกลุ่มผู้สูงวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ องค์การบริหารส่วนตำบล บ้านลาน ส่งเสริมดูแลจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพ โดยมีผู้อำนวยการผู้สูงวัย พาเข้าร่วมกิจกรรม อาทิ การออกกำลังกาย การเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงวัย อบรมพรบ.กฎหมาย และสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับผู้วัย

การคาดคะเนประชากรผู้สูงอายุในตำบลบ้านลานในปี พ.ศ.2563 ถึงปี พ.ศ. 2570 (ฐานข้อมูลประชากรตำบลบ้านลานปี 2562) พบว่า ประชากรผู้สูงอายุในตำบลบ้านลานมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี จำนวน 1,539 1,649 1,751 1,881 2,017 2,152 2,277 และ 2,461 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.36 18.60 19.75 21.21 22.75 24.27 25.68 และ 27.76 ของประชากรทั้งตำบล ตามลำดับ ดังภาพที่ 1 และ ภาพที่ 2

ภาพที่ 1 จำนวนผู้สูงอายุในตำบลบ้านลาน ช่วงปี พ.ศ. 2563 ถึง 2570

ภาพที่ 2 ร้อยละของผู้สูงอายุในตำบลบ้านลาน ช่วงปี พ.ศ. 2562 ถึง 2570

5. ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น และการดำเนินงานที่เกี่ยวกับกิจกรรมผู้สูงอายุ

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ประกอบด้วยบุคลากร 2 ชุดคือ ผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Care Giver) มีผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง จำนวน 25 คน และ ผู้จัดการระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุข (Care Manager) มีผู้จัดการ จำนวน 9 คน

การดำเนินงานผู้สูงวัยตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 กำหนดให้กระทรวงที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุจำนวน 8 กระทรวง กล่าวคือ กระทรวงการคลัง กระทรวงต่างประเทศ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา

โครงการภายใต้แผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุขององค์การบริหารตำบลบ้านลาน (พ.ศ. 2561 - 2565) จำนวน 4 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการรณรงค์ขอพรผู้สูงอายุในเทศกาลสงกรานต์ เพื่อให้เยาวชน ประชาชน ได้แสดงออกซึ่งความรักความห่วงใยที่มีต่อผู้สูงอายุและร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามให้คงอยู่ 2) โครงการ อบอุ่นใจด้านภัยหนาว เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้สูงอายุหรือประชาชนที่ประสบภัยหนาว 3) โครงการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยจ่ายแบบขั้นบันได เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการสงเคราะห์สามารถพึ่งตนเองได้ 4) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้ดูแล เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมของผู้สูงอายุ จัดอบรมและดูงานนอกสถานที่แก่สมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบลบ้านลาน